

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Професор Де Рітіс — фахівець у галузі права зі значним академічним і практичним досвідом, докторський ступінь зі статистики та психометрії в Пенсильванському університеті, а також ступінь доктора права (J.D.) у Школі права Дікінсона та магістра права (LL.M.) у Темпльському університеті. Висококваліфікований фахівець, який поєднує глибокі знання у сфері права з аналітичними здібностями, підтвердженими ступенями у галузі статистики та психометрії. Викладає дисципліни з кримінального права, кримінального процесу, адміністративного права та віктимології. Є автором наукових праць, зокрема *The Seditious Chair* та *An Analysis of the Constitutional Basis of Evidence Law*.

У своїх працях професор аналізує, чому доказове право — це не просто набір технічних правил, а пряме відображення конституційних гарантій, вплив поправок до Конституції (наприклад, щодо незаконних обшуків чи права не свідчити проти себе) на те, як судді приймають або відхиляють докази.

Ці праці підкреслюють його репутацію як теоретика, який не просто описує норми, а шукає їхнє першоджерело у Конституції та історичній логіці.

Щиро вдячний організаторам за високий рівень підготовки матеріалів та актуальність тем. Це було не просто "прослуховування годин", а справжнє інтелектуальне перезавантаження. Рекомендую колегам, які прагнуть наповнити свої заняття не лише змістом, а й глибиною!

ЧЕРЕВКО Леоніла Василівна

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Високі технології, які визначають сучасне інформаційне суспільство, вимагають від фахової освіти формування компетентної та активної високопрофесійної особистості. Педагогічна діяльність сучасного вихователя спрямовується на конкретні результати, які визначаються пошуком та реалізацією нестандартних рішень, системним удосконаленням, здатністю упроваджувати технології виховання та розвитку дітей у контексті реформи «Нової української школи». Зміна ролі і функцій педагога-вихователя дітей дошкільного віку вимагає від нього самостійності на різних етапах професійної діяльності, якісної організації освітнього процесу та активізації його структурних компонентів, усвідомленої відповідальності за результати своєї праці.

Впровадження інноваційних методів та технологій навчання, до яких відносимо і технологію критичного мислення, зумовлено Законом України «Про освіту», яким визначено, що освіта є основою інтелектуального, духовного,

фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави **4**.

Сучасні дослідження у галузі підготовки фахівців освітньої галузі, у тому числі і фахівців дошкільної освіти, визначають необхідність інноваційних підходів до організації освітнього процесу. Зокрема, важливість якісної практичної підготовки майбутніх вихователів підкреслено у дослідженнях Н.Лисенко, Т.Жаровцевої, А.Богущ, Н.Гавриш, Г.Беленької, Г.Троцько, та багатьох інших. До питання вивчення критичного мислення як технологічної бази сучасної освіти зверталися у наукових розвідках Л. Присяжнюк, О.Пометун, В.Козира, Н.Гупан, Є.Архипова та інші.

Поняття «критичне мислення» визначає його як цілеспрямований саморегульований процес оцінювання інформації, що передбачає аналіз, синтез, інтерпретацію. умовиводи та самокорекцію. Вміння критично мислити передбачає засвоєння знань про стандарти правильного мислення (нормативна складова), знань про те, як ми насправді мислимо (дескриптивна складова), та знань про те, як здійснити перехід звичного мислення до мислення правильного (прескриптивна складова) [1].

Сучасна теорія розвитку критичного мислення визначається такими чинниками, як:

- масовий перехід до інтелектуальної праці;
- базування освітнього процесу на потребах студента – майбутнього вихователя, систематизації знань, наступності та послідовності;
- відповідність освітнього процесу основним закономірностям розвитку особистості майбутнього вихователя (пошук сенсу життя, професійне становлення, самоствердження у педагогічній професії, вільність, свобода у висловлюванні власної точки зору);
- акцентування на формування необхідних педагогічних здібностей та здатностей (емпатійне відчуття життя; прийняття, розуміння унікального світу дитинства, фасілітація педагогічної дійсності, перцепція та рефлексія професійної діяльності, своїх відчуттів, педагогічних вчинків, корекція когнітивних викривлень) [6].

У професійній діяльності критичне мислення визначається у здатностях ставити під сумнів стереотипні підходи до виховання, аналізувати ефективність обраних методів, розрізняти науково-обгрунтовані практики, рефлексія власної педагогічної діяльності. Важливим аспектом критичного мислення у майбутніх вихователів є здатність до використання різних прийомів роботи з інформацією.

У процесі фахової підготовки вихователя виділяють відповідні компоненти критичного мислення, які визначатимуть його професійну діяльність. Когнітивний компонент орієнтує на уміння аналізувати та узагальнювати педагогічну інформацію; мотиваційний визначає прагнення до

пізнання та відкритість до нового досвіду; рефлексивний спонукає до самоаналізу, усвідомлення власних упереджень; діяльнісний допомагає застосовувати критичні підходи до планування та проведення занять із дошкільниками.

Ефективним інструментом розвитку критичного мислення у здобувачів освіти – майбутніх вихователів є технологія формування критичного мислення. Реалізацію технології у закладі фахової передвищої освіти можливо здійснювати у послідовності із такими етапами:

- діагностико-проектувальний (або когнітивний), що включає діагностування рівня сформованості критичного мислення майбутніх вихователів та проектування системи;
- організаційно-діяльнісний (або діяльнісний), що передбачає упровадження системи формування критичного мислення у процес професійної підготовки;
- контрольно-оцінний (або рефлексивний), який визначається оцінкою ефективності системи формування критичного мислення майбутніх вихователів [5].

Процес формування критичного мислення майбутніх фахівців дошкільної освіти належить до технологій, що визначаються як особистісно-зорієнтовані. Вона базується на інтенсивно-активній діяльності здобувачів освіти та передбачає уміння опрацьовувати та аналізувати велику кількість інформативного матеріалу, здатність до роботи з великим масивом професійної інформації та інформаційними джерелами; аналізу інформації з позицій логіки й відшукування протиріч у ній; перевірки надійності джерел та інтерпретації даних; аргументації власної думки на основі аналізу й порівняння різних точок зору; відходу до однозначно-догматичного сприйняття світу; відкритості щодо думок інших; самооцінки власної мисленнєвої діяльності та поведінки; самокритики й саморозвитку; створення й аргументації нових ідей, прийняття обґрунтованих і ефективних рішень на підставі загальнолюдських та професійних цінностей [5].

У організації навчання майбутніх вихователів відповідно до технології розвитку критичного мислення доцільно систематично використовувати реальні педагогічні ситуації, які аналізуються студентами та спонукають до прийняття власних рішень. Наприклад, аналіз певних виховних ситуацій з дітьми допомагає знайти кілька різноманітних варіантів їх вирішення, що формує навички оцінки наслідків педагогічних дій.

Застосування таких методів як круглий стіл, дебати, сократівські бесіди допомагають студенту аргументувати свою позицію, спокійно сприймати та обговорювати альтернативні погляди та судження, коригувати свої думки та приймати правильне рішення. У результаті майбутні фахівці отримують вміння розмірковувати, спілкуватися, чути та слухати інших. Моделювати та вирішувати складні ситуації, які можливі у практиці роботи реального ЗДО

допомагає застосуванню кейс-методу. Таким чином майбутні вихователі вчаться працювати із батьками вихованців, дітьми та батьками дітей із особливими освітніми потребами, розв'язуючи етичні виховні дилеми.

Критичне мислення як інтегративний процес передбачає засвоєння освітніх компонентів через систематичну усвідомлену роботу із лекційним матеріалом, готовність використовувати його як базис у власній професійній діяльності. Кожна тема у розрізі підготовки фахівця дошкільної освіти повинна містити завдання на аналіз, порівняння підходів, обґрунтування вибору. Підтримка викладача у оволодінні професійними компетентностями забезпечує свідомі та міцні знання, які допоможуть «застосовувати знання здобувачів для творчого підходу до пізнання дійсності, пошуку нових власних шляхів і способів розв'язування поставлених проблем» [2]

У контексті формування критичного мислення викладач не просто транслює відповідні фахові знання, а стає фасилітатором мислення, що передбачає відмову від авторитарного стилю викладання. Ефективними у такій моделі є створення освітнього середовища, в якому студенти вільно спілкуються, висловлюючи власні думки, сумніваються та помиляються, ставлять запитання, які не передбачають єдиної правильної відповіді. Для цього викладач створює відповідні комунікативні ситуації, в яких важливою є командна робота. Також осмисленню та критичному погляду на власні освітні цілі допомагає робота у мережі Інтернет, використання посібників та навчальних матеріалів різних авторів, використання графічних схем. Такий підхід забезпечуватиме передумови якісної фахової діяльності в умовах сучасного закладу дошкільної освіти.

Усвідомлення власних професійних упереджень, здатність до самокритики, відкритість до зворотного зв'язку визначає оцінку рефлексивного компонента критичного мислення. Систематизація нових джерел знань та порівняння їх із знайомою інформацією, визначення та самостійне дослідження чи уточнення незрозумілих понять, пошук відповідей на нові питання фокусує увагу на результативності навчальної та практичної діяльності майбутнього вихователя. А визначена поетапність: виклик – усвідомлення – рефлексія, допомагає сформувати теку практичних професійних здобутків, як особистих, так і групи.

Отож, критичне мислення забезпечує постійний інтелектуальний та фаховий розвиток упродовж навчання та у процесі власної педагогічної діяльності з дітьми дошкільного віку. Упровадження технології критичного мислення забезпечує високий рівень освітньої мотивації, інформативної грамотності, мовленнєвої та соціальної культури. Головною умовою її успішної реалізації є створення освітнього середовища, де сумніви, запитання та пошук альтернативних рішень сприймаються як ознаки професійної підготовленості майбутніх вихователів до якісних змін та перетворень у системі дошкільної освіти України.

Список використаних джерел:

1. Надурак В. В. Критичне мислення: поняття та практика. Філософія освіти. 2022. № 28 (2). – С. 129-147. – URL: [file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/PhilEdu_2022_28\(2\)_9.pdf](file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/PhilEdu_2022_28(2)_9.pdf)
2. Починкова М. М. Формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки : дис.... д-ра педагогічних наук: 13.00.04. Старобільськ, 2021. 572 с.. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7523>
3. Присяжнюк Л. Використання технології критичного мислення в підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування соціальної компетентності дошкільників. Освітній простір України. 2018. №12. – С. 137 – 144. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/3267/3704>
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Дата оновлення: 01.01.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19> (дата звернення 15. 04. 2026)
5. Усанова Л., Усанов І., Штепа О. Формування критичного мислення в системі компетентнісної підготовки фахівців. Українська професійна освіта. 2024. №16. – С. 48-55. – URL: <https://uprepnpu.pnpu.edu.ua/article/view/314293/305300>
6. Цветкова Г.Г. Критичне мислення як провідна компетентність фахівця спеціальності дошкільна освіта та початкова освіта. Освітньо-науковий простір. Випуск 5 (2 – 2023) – С.187–198. – URL: [file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/%D0%9E%D0%9D%D0%9F_%D0%92%D0%B8%D0%BF.+5_2023_ess_Tsvietkova_%D1%80.187-198%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/%D0%B0%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD/Downloads/%D0%9E%D0%9D%D0%9F_%D0%92%D0%B8%D0%BF.+5_2023_ess_Tsvietkova_%D1%80.187-198%20(1).pdf)

ЧОВРІЙ Софія Юліївна

**DEVELOPING CRITICAL THINKING IN FUTURE TEACHERS
IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE**

The current stage of civilization development is characterized by a dynamic transformation of the global information space, caused by the rapid integration of intelligent automated systems into all spheres of human life. In the conditions of the “information explosion”, reproductive educational models are finally losing their relevance. There is an acute social need for a qualitative restructuring of the professional training of future teachers, capable of functioning effectively in the

	викладання мистецької освітньої галузі	
Diana Tsestsiy Integration of critical thinking into the teaching of disciplines of the specialty j3 "tourism and recreation" as the basis for the training of modern specialists	Цесьців Діана Інтеграція критичного мислення у викладання дисциплін спеціальності j3 «туризм та рекреація» як основа підготовки сучасних фахівців	389
Olena Chaika Enhancing students' critical thinking through literature	Чайка Олена Розвиток критичного мислення учнів за допомогою літератури	391
Oksana Cheban How did participation in international professional development (internship) influence my personality development and attitude towards professional activity	Чебан Оксана Як участь у міжнародному підвищенні кваліфікації (стажування) вплинула на моє формування особистості та відношення до професійної діяльності	394
Leonila Cherevko Critical thinking as a component of professional training for future preschool teachers	Черевко Леоніла Критичне мислення як складова професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти	396
Sofiya Chovriy Developing critical thinking in future teachers in the age of artificial intelligence	Човрій Софія Розвиток критичного мислення у майбутніх вчителів в епоху штучного інтелекту	400
Yuliia Chuchalina Pedagogical conditions for the formation of students' critical thinking in the context of blended learning	Чучаліна Юлія Педагогічні умови формування критичного мислення здобувачів у контексті змішаного навчання	405
Valentyna Shamraieva Algorithmic and critical thinking: can international education withstand the influence of AI?	Шамраєва Валентина Алгоритмічне та критичне мислення: чи здатна освіта міжнародників протистояти впливу ШІ?	410
Svitlana Shvets Innovative approaches to teaching humanities in the context of digitalization of education	Швець Світлана Інноваційні підходи до викладання гуманітарних наук у контексті цифровізації освіти	413
Inna Shvydenko The influence of a	Швиденко Інна Вплив	415